

Savetnici IAN-a u grupnoj superviziji

Aleksandar Vuco
Tamara Štajner-Popovic

Sažetak

Psihoanalitička supervizija je vrsta zanatskog treninga; treninga u kome se preplicu kognitivno afektivni aspekti učenja i koji doprinosi stvaranju identiteta terapeuta. Ono što je u psihoanalitičkoj superviziji jako izraženo je da pored sticanja teroretskog i praktičnog znanja, proces supervizije sadrži identifikacije, projekcije i projektivnu identifikaciju između supervizora, supervizanta i pacijenta. Stoga se slobodno može reci da je supervizija divlja analiza psihoanalize. Pristup supervizora procesu supervizije bio je dvojak. Prvi deo odnosio se na postavljanje dinamske dijagnoze, obukom za analizu pacijentove biografije uz predviđanje šta može krenuti naopako u budućoj terapiji. Drugi deo odnosio se na oštrenje “kliničkog instrumenta” savetnika, pre svega na prepoznavanje njihovih osećanja u vezi klijenta. Takode, od početka smo analizirali fenomen preliivanja osećanja iz terapije u supervizionu grupu. Ono što je ovu supervizijsku grupu razlikovalo od ostalih supervizijskih grupa bio je fenomen “ranjenog terapeuta” koji se proširio i na supervizore. Grupna atmosfera, u kojoj je bilo moguće slobodno govoriti o sopstvenim osećanjima, omogućila je da se osećanja beznada kontejnerizuju, tako da je svako od ucesnika, uz pomoć grupe, mogao da proradi sopstvena osećanja.

SUPERVIZIJA KAO EDUKATIVNI PROCES: TEORETSKE OSNOVE

Supervizija kao proces u edukaciji terapeuta mada je proistekao iz psihoanalize danas je prisutan u curriculumu vecine terapijskih škola. Pošto članovi naše supervizijske grupe nisu bili psihoanaliticari mi smo klasičnu psihoanalitičku superviziju "prilagodili", odnosno proširili- uz prikaz kliničkog materijala i na teoretski curriculum uz nameru da motivišemo neke od članova grupe da započnu jednu od mogućih psihoterapeutskih edukacija koje se nude na ovim prostorima. Imali smo na umu da supervizija pomaže kandidatu da stekne profesionalni identitet u našem slučaju psihoterapeuta.

Osnovna metodika rada bila je zasnovana na psihoanalitičkim teorijama o superviziji. Smatra se da psihoanalitička supervizija predstavlja psihoanalizu psihoanalize. Međutim, iako naizgled bliža realnosti jer se radi o procesu koji kao da se uglavnom oslanja na kogniciju, supervizija je u suštini mnogo više izložena distorzijama izazvanim nesvesnim no sama analiza. U realnosti zabeleške sa seanse su modifikovane verzije kompleksne razmene interpretirane od strane ucesnika kroz ogledalo njegove ili njene subjektivnosti. Naime materijal koji se dobija na superviziji je nekompletan i kontaminiran prirodom nacina na koji se prezentuje. Ove već editovane verzije obogaćuju se supervizorovim observacijama o kandidatovom načinu delovanja, pratećim afektima ili njihovim nedostatkom, ponašanjem, stavovima, držanjem tela, omaškama, asocijacijama na materijal i komentarima na pacijentove afekte i neverbalno ponašanje. Dodatni input sastoji se od supervizorovih asocijacija i reakcija na celokupnu sliku uključivši i njegove afekte i promene u fokusu njegove lebdeće pažnje. Ipak uprkos ovim mnogobrojnim greškama i kontaminacijama većina studenata uspeva da dosta nauči tokom svojih supervizija.

Stoga bi možda mogli i reći da je na izvestan način supervizija divlja analiza psihoanalize.

Supervizija jeste neka vrsta zanatskog treninga te su i zaključci o njenim rezultatima neizostavno impresionistički. Kao proces u kome se uči i predaje i koji je kognitivno-afektivne prirode supervizija može pomoći stvaranju identiteta psihoterapeuta. Pored prenošenja znanja, tehničkih procedura i neprestanog razvoja kapaciteta za transformisanje teoretskog znanja u konkretne intervencije u psihoterapeutskom procesu supervizioni proces sadrži identifikacije, projekcije i projektivne identifikacije između supervizora, supervizanta i pacijenta.

Bion je smatrao učenje iz iskustva kao jedini proces sposoban da obezbedi razvoj. Učenje iz iskustva je u biti rezultat emotivnog iskustva sposobnog da donese promenu. Ako je supervizija uspešna supervizant introjektuje znanje koje dovodi da promene, rasta i razvoja njegove ličnosti. Iskustveno učenje tokom supervizije je proces koji se javlja i u studentu i učitelju. U procesu supervizije oba ucesnika postaju posmatraci sopstvenih funkcija, samo posmatračica funkcija ima specifičnu ulogu. Kod studenta ona je mediator između empatijskog i kognitivnog razumevanja dok je kod supervizora samoposmatračica funkcija vodič za razumevanje studenta.

Iskustvo predavanja i učenja karakteristično je i za analitički proces. Ono može biti identifikovano kroz specijalnu formu interakcija između pacijenta, supervizanta i supervizora. U tom procesu očigledna je impresionistička uloga empatijskog razumevanja između sva tri učesnika. Supervizant i supervizor prate određene teme, istražuju odbrane i dinamske efekte određenih intervencija. Paznja supervizora i supervizanta je usmerena na pacijenta uz minimalnu brigu za međusobne odnose. Ono što prevladuje je zajednička potreba i supervizora i supervizanta da što više nauče o pacijentu i da podele moguća rešenja problema sa kojim su realno suočeni. Supervizor je primalac supervizantovog empatijskog razumevanja pacijenta. Za uzvrat njegova reakcija izaziva empatijski odgovor u supervizantu dovodeći tako posredno i do značajnih promena u pacijentu.

Kao kontrast ovoj kategoriji, učenje zasnovano na mehanizmima projektivne identifikacije bazira se na onipotentnoj fantaziji supervizanta da ima pristup osobinama i veštinama druge osobe u ovom slučaju supervizora i osećanju da poseduje sva znanja supervizora.

Obzirom da projekcija i projektivna identifikacija ograničavaju supervizantu doživljaj supervizora dolazi do iskrivljene identifikacije. Kao posledica tog iskrivljenja imitativni pseudo terapeutske stavovi pre nego realistični će dominirati kandidatovim ponašanjem.

Postoji i treća mogućnost učenja koja se bazira na projektivnoj identifikaciji idealizovanog unutrašnjeg objekta. U tom slučaju kandidatovo držanje je obeleženo fantazijom omniscijencije i arogancije.

Kao što smo rekli funkcija supervizora nije samo u prenošenju znanja o tehničkim procedurama i teoriji već uključuje i elemente koji se prenose kroz emocionalno iskustvo koje nastaje između supervizora i kandidata. U tom iskustvu veliki uticaj ima karakter supervizora koji determiniše njegov stil supervizije. Drugi značajan činilac je teoretski referentni okvir supervizora kao i način na koji interpretira teoretski okvir.

Stilovi supervizije odnose se na dijapazon koji se kreće od autoritativnog i zabranjujućeg pa do onih koji teže što manjem uticaju supervizora. Ukratko, izabrani stil supervizije ima za cilj da omogući uspostavljanje odnosa između supervizanta i supervizora koji razvija učeću tzv. (edukativnu) alijansu.

Uticaj teoretskog okvira na razumevanje materijala određuje kako supervizor upravlja supervizantovu pažnju na razumevanje pacijenta, na njegove kontratransferne manifestacije. Prvi cilj supervizora jeste da pokuša da razume funkcionisanje pacijentovog mentalnog aparata kao i da to razumevanje prenese na supervizanta. Supervizor nastoji da omogući kroz diskusiju pojašnjenje svog razumevanje elemenata prisutnih u kliničkom materijalu ne samo kroz teoretski ugao gledanja već i uz podvalacenje razlika između sopstvenog prilaza i onih dobijenih tokom edukacije.

Supervizor pokazuje kako u analitičkoj ulozi radi njegov um nastojeći da pomogne kandidatu da razvije sopstveni model razumevanja nesvesne fantazije. Supervizor ilustruje i načine na koje se te fantazije obnavljaju u transferu isticući njihovu ulogu u komunikaciji između pacijenta i terapeuta.

Otkrivanjem sopstvenog stila supervizor pomaže razvoj kreativnosti sopstvenog psihoterapeutskog stila supervizanta.

Uz razumevanje pacijenta koje je fokus supervizije simultano se posmatraju kontratransferene reakcije kandidata. Obično se opisuju dva tipa kontratransfernih reakcija. Prve odlikuje demonstracija niske tolerancije prema pacijentu, supervizant se žali da ne zna šta da radi sa pacijentom najcesce zbog svog nedovoljnog znanja i iskustva. Druge su posledica nesvesnih identifikacija sa pacijentom sto dovodi do stvaranja slepe mrlje.

Netolerancija na manjak znanja je cesto odbrana protiv anksioznosti i osecanja obezvredivanja, protiv straha od gubitka pacijenta, supervizorove ljubavi. Ove teskoce iz suocavanja sa nepoznatim i frustracijama iz realnosti delom se mogu smanjiti kvalitetom uz supervizorovu pomoc ka povecavanja sposobnosti za toleranciju anksioznosti.

Prema tome mozemo reci da naše razumevanje uloge supervizora, njegove teskoce i problemi i pomoci supervizantu su u nekim aspektima slicni ulozi analiticara prema analizantu. Bion je opisujuci analiticki proces rekao da kontejnerizovanje i nedostatak znanja, osecanja podcenjivanja i omnipotencije izmedu ostalih osecanja su sustastvene funkcije koje omogucavaju stvaranje veze koja podstice rast. Dajuci znanje odnsosno novo znacenje koje pomaže psihicku promenu u pacijentu ali i u kandidatu supervizor uspostavlja analiticki obrazac za identifikaciju. Mozemo reci da identifikacija sa supervizorom je rezultat sa jedne strane gratifikujuceg emotivnog iskustva gde se kandidat oseca prihvacenim, shvacenim i sigurnim a sa druge strane sa frustrirajucim iskustvom separacije koje je deo realnosti. Tako se identifikacija sa supervizorom može smatrati uspešnim tugovanjem. Supervizant se postepeno identifikuje sa funkcijama supervizora sticuci kapacitet za samo-superviziju da bi na kraju osetio da pacijent i on superviziju više ne trebaju.

PLAN EDUKACIJE SUPERVIZIJSKE GRUPE

Pre nesto više od tri godine zamoljeni smo od strane IAN-a da organizujemo superviziju za njihove savetnike. Kada se kaže savetnik obično se očekuje da je to neko sa sedom bradom, naocarima, štapom i pomalo slabašnim kolenima. U našem slučaju savetnici su bili (a jos uvek i jesu) osobe na granici izmedu devojaka-mladica i mladih žena-mladih ljudi. Kao i u svakoj profesiji koja se bavi psihološkom pomoci ženski deo je bio oko šest puta veci no muški deo. Tokom supervizije poslednji muškarac iz grupe nestao je pre oko godinu dana.

Dve stvari bile su zajednicke za grupu; mladost i da su svi diplomirani psiholozi. Njihovo predhodno obrazovanje bilo je šaroliko pa smo tako na jednom kraju imali one koji su pohađali ili završili edukaciju iz grupne analize dok su na drugom kraju bili oni bez skoro ikakve edukacije. Sem toga njihovo iskustvo je pre licilo na neiskustvo. Ovo neiskustvo uspevali su da nadoknade vrednocom i kapacitetom da se prilagode situaciji uz tipicne probleme vezane za neiskustvo, naime sklonost primene gotovih recepata naucenih na fakultetu a koji uglavnom nisu odgovarali situaciji.

Grupa je na početku brojala više od dvadeset članova tako da je podeljena na dve grupe pa je tako svaki supervizor imao oko desetak kandidata. Nije bilo problema sa dolascima na vreme, redovnostima dolaska kao ni sa onima koji su se odvažili da među prvima prikažu svoj rad.

Sa strane supervizora imam utisak da nam nije bilo sasvim lako da se naviknemo na ovaj način rada koji je u mnogo čemu odudarao od načina edukacije psihoanalitičkih kandidata. U okviru edukacije iz psihoanalize imali smo "Sveto Trojstvo" edukacije: trening analiza, teorija i individualna supervizija. Tako je mnogo lakše bilo pratiti rad kandidata, prilagodavati program njihovim potrebama i naravno u superviziji biti vrlo jasno teoretski omeden sto supervizoru znatno olakšava posao. Ovde smo se sreli sa nekim procedurama koje znatno odudaraju od onih iz psihoanalize ili psihoanalitičke psihoterapije. Problem je na početku bio broj predviđenih seansi nedeljno a koji je za psihoanalitičke standarde bio inifinitesimalnih osam seansi. Ovaj broj osam činilo se da je bio diktiran od strane finansijera projekta a u vezi sa nekim istraživanjima koja su pokazala da su kratke terapije najefikasnije. Kasnije, saznali smo da je to istraživanje bilo metodološki loše urađeno.

Smatrali smo da broj seansi za svakog klijenta ne može da bude unapred propisan niti ograničen a iz iskustva smo znali da je za razvoj procesa i ostanak klijenta u terapiji potrebna terapija koja se obavlja bar jedanput nedeljno a poželjno je više puta nedeljno, uz poštovanje vremena dolaska i odlaska na seansu kao i jasno određeno vreme trajanja same seanse (setting). Tu smo mogli da uočimo razliku između naših kandidata i nas kada smo pocinjali. Neovisno od neiskustva oni su već imali kulturu poštovanja setinga nešto za šta se naša generacija morala poprilično boriti.

Problemi koji su se ukazali na početku odnosili su se kao što je to već uobičajeno na problem selekcije pacijenata. Sa obzirom na to da je u državnim institucijama tokom proteklih desetak godina doslo do ogromnog odliva iskusnih i edukovanih psihoterapeuta klijentela koja nije imala novca za terapiju u nekom od privatnih savetovališta vrlo teško je mogla dobiti psihoterapeutsku pomoć u okviru institucija. Stoga je IAN-ovo savetovalište koje je nudilo besplatnu pomoć uz dobro organizovan rad privuklo brojnu klijentelu od kojih deo baš i nije bio za psihoterapeutski tretman koji smo nudili. Naši studenti pokazali su sklonost doduše zajednicku za sve početnike da biraju klijente koji se mogu opisati kao zanimljivi i sposobni za intrapsihicko mišljenje ali koje je oko iskusnijih prepoznavalo kao granicne poremećaje licnosti u svim nijansama šarolikosti te dijagnosticke kategorije.

Stoga prvi deo posla odnosio se na pojašnjavanje indikacija za prijem na terapiju a koji se generalno može podeliti na dva dela; prvi koji se bavio postavljanjem dinamske dijagnoze i obukom za analizu biografije pacijenta uz sagledavanje onih činioća koji ga mogu ciniti "komplikovanim". Drugi deo se više fokusirao na oštrenje "klinickog" instrumenta savetnika pre svega na prepoznavanje njihovih osećanja u vezi klijenta.

Takođe smo smatrali bitnim da od početka analiziramo mogućnost prisustva tzv. paralelnog procesa, fenomena preliivanja osećanja iz seansi u superviziju. Kao prepoznat čest fenomen paralelnog procesa jeste vredan instrument kako u dijagnostici tako i u terapiji klijenta. Oboje smo stekli utisak da su supervizanti bili itekako zainteresovani,

otvoreni i sposobni da koriste svoja osećanja prema pacijentu, da saznaju više i o svojim pacijentima kao i o sebi.

Posle par meseci grupne supervizije postalo je očigledno da je neophodan i teoretski kurs. Pokušali smo da teoretski curriculum bude sto pragmaticiniji i vezan za njihovu neposrednu praksu se jeste logično nametalo ali je istovremeno bilo u izvesnoj disproporciji sa etabliranim nacinima edukacija u našoj sredini.

Zapoceo je seminar iz osnovnih pojmova tehnike dinamskog savetovanja, jedanput mesечно. Seminar se odvijao u srednjoj grupi (dve spojene supervizijske grupe) uz prisustvo oba supervizora. Za svaki sasatanak određivana je literatura, predavanja nije bilo, vec je zadat tekst diskutovan. Supervizantima stekli smo utisak se ovaj metod rada dopao, možda i jer je ostavljao dosta prostora da se gradivo ne procita a da se može mudro posmatrati. Uostalom bile su to izuzetno teške godine a i nama prisustvo mladih spremnih da uce pod takvim okolnostima je mnogo znacilo. Sumirajući, oboje smo stekli utisak da je taj nacin ucenja bez preterano autoritarnog pritiska, kolokviranja itd bio koristan.

RANJENI TERAPEUT

U literaturi o traumi postoji tzv fenomen sekundarne traumatizacije (vicarious traumatization) koji govori o teškocama narocito kontratransfernim kod osoba koji radi sa traumatizovanim pacijentima. Narocito se podvlaci visok rizik od burn out sindroma. Govori se i ranjenom iscelitelju, terapeut koji je i sam doživio traumu. Verovatno bi imalo smisla proširiti pojam i na one terapeute koji rade prolongirano pod stresogenim uslovima. U ovakvom smislu "ranjeni trepeut" je pojam koji nam olakšava razumevanje fenomena kroz koje su prolazile supervizanti a i supervizori naše grupe. Ovaj fenomen u prvi plan kako u samom procesu supervizije tako i u terapijskom procesu istice tematiku granica supervizor-supervizant-pacijent, razlicite odbrambene mehanizme, modove izlaženja na kraj sa stresom i traumom. Holandski istoricar Huisinga pišuci u drugom kontekstu o potrebi za adaptivnim razmišljanjem o pravilima daje ilustraciju preko oca koji ulazi u sobu u kojoj se igra njegov sin. Decak je napravio voz od šarenih bonbona a cokolada je predstavljala lokomotivu. Decak moli oca da ne pojedje cokoladu jer: " ako pojedješ cokoladu bonbone ce znati da ona nije lokomotiva."

Tema ranjenog terapeuta, dijadnih i trijadnih granica je očigledno na prvom mestu prica o pravilima i o zamkama kontratransfernih osećanja. Ranjeni terapeut-supervizant-supervizor može biti izlozen istoj spoljašnjoj opasnosti kao i njegov pacijent, koja može ali i ne mora da ima isto odnosno razlicito znacenje u unutrašnjem svetu. Terapeuti-supervizanti kroz paralelni proces donose svoja osećanja preplavljenosti i ne razumevanja materijala prelivajući svoja osećanja na grupu. U jednoj od grupnih supervizija u prikazanom materijalu bio je i san u kome 23-godošnji pacijent namerava da se ukrca na avion. Medutim aerodrom je zatvoren mada avioni lete. Zemlja se trese, oseca se jak zemljotres. U samoj seansi terapeut je ignorisao san, na grupnoj superviziji identicna sklonost bila je očigledna. Nakon drugog išcitavanja sna na grupi prikazivac je predložio da

možda na neki nejasan dalek način ima nekakvu vezu sa bombardovanjem. Usledio je živ razgovor. Ranjeni terapeut je više od svojih kolega koji rade u stabilnim društvima izložen oživljavanju prošlih traumatskih iskustava osecanjima bespomocnosti, izazovima bazicnog poverenja o ljudskoj prirodi, identifikacijama sa krivicom i besom žrtve. Ovi fenomeni razumljivo imaju određene implikacije za supervizijski rad sa ovom populacijom terapeuta. Neki pocinju da kod svakog pacijenta tragaju za kontenerizovanom traumom i postaju "traumatopricni". Neki imaju osecanja gadenja i odbojnosti pokušavajući da minimalizuju i racionalizuju. Istaknuti su kontratransferni rizici lojalnosti sa temama o etickoj neutralnosti, identifikacija sa pacijentom, uz međusobnu idealizaciju i sedukciju. Cesto su prisutne teskoce procesiranja agresije uz negiranje i potiskivanje negativnih osecanja. Ranjeni terapeut pokrece pitanje odnosa terapije i društva, poverljivog i javnog, razlika terapijske i eticke neutralnosti. Ono što je Segal rekla za psihoanaliticare može se generalizovati na terapeute "Mi psihoanaliticari koji verujemo u moc reci i u terapeutski efekat verbalizacije istine ne smemo biti nemi..... Opozicija nije samo od drugih vec ima svoje korene unutar nas samih"

SEKUNDARNA TRAUMATIZACIJA U NAŠOJ GRUPI

Nešto ranije pomenuto je koliko je padanje standarda psihijatrijske zaštite uticalo na to da se u IAN-ovo savetovalište javljala klijentela sa psihickim problemima koje nismo mogli pokriti. Propadanje psihijatrijske zaštite uticalo je i na drugi način na naše savetovalište. Naime, iako je bilo predviđeno da savetovalište radi samo sa izbeglicama, deo klijenata koji je dolazio i još dolazi bili su stanovnici Srbije hronicno traumatizovani situacijom u kojoj su se nalazili/nalaze vec duže vreme. Tako su odjeci Jugoslovenskih ratova svaki na svoj način reverberirali kroz grupu.

Snažan uticaj na grupu imala je grupa izbeglica sa nizom tipicnih problema za ovu populaciju (separacije, nasilna promena sredine, nasilje koje ju je cesto pratilo, razni oblici otpora domicilnog stanovništva najcesce izraženo kroz nezainteresovanost). Grupu izbeglica kao dominantna osecanja karakterisala su izgovorena ili neizgovorena osecanja beznada koja su vrlo lako prelazila na supervizisku grupu. Suvisno je reci da je osecanje beznada vec bilo prisutno i u samoj grupi. Klijenti su svoje osecanje beznada najviše stavljali u okvire nezaposlenosti i lošeg materijalnog stanja. Clanovi grupe vecinom su spadali u deo stanovništva koji je za lokalne uslove bio pristojno placen, no i sa neizvesnom perspektivom zavisno od odobravanja odnosno neodobravanja finansiranja projekta. Postalo je ocigledno da nesigurnost naših klijenata vrlo prijemcivo prelazi i na one koji rade sa njima a onda i na supervizore. Oba supervizora rade duže od dvadeset godina, i tokom tih godina prošli su kroz istorijske događaje kroz koje radije ne bi prošli. Na poslu kojim se bave rade sa ljudima koji bas i nisu sretni u svom životu. Medutim klijentela koja je dolazila u IAN imala je stigmatu opšte katastrofe koja je ostavila ožiljak u njihovim životima. I kod savetnika/ supervizanata kao i kod supervizora javljala su se osecanja nemoci pred nesreccm koja je zadesila te ljude bez obzira da li su pripadali grupi izbeglica ili lokalnom stanovništvu, osecanja da se nema ništa vredno ponuditi kako bi se

smanjio psihicki bol uz istovremeno strucno znanje zašto se oni tako osecaju. Poceli smo da sticemo utisak da su ova mešana osecanja nemoci i moci odraz slicnih osecanja koja su kolala kroz velike grupe nesretnika sa naših prostora, osecanja koja su ih istovremeno i mucila i terala da ulaze u situacije i postupke koje ce ih jos više unesreciti.

Nekoliko puta glasno su se cula pitanja šta posle svih tih nesreca i smrti možemo ponuditi tim ljudima.

Kako je vreme odmicalo clanovi grupe i grupa postajali su sposobniji da se suoce sa sopstvenim traumama vezanim za dogadaje koji su uticali na zivote naših klijenata.

Vremenom smo postali efikasniji (a i manje traumatizovani). Saznanje da se i drugi slicno osecaju, da se mogu osecati besno ili nemocno delovala je umirujuce na sopstvena osecanja. U takvim prilikama clanovi grupe pocinjali su da asociraju na teme vezane za zajednicko teško vreme i kao da saopštavaju ostalima kroz te anegdote svoje sopstvene traume i strahove od sadašnjosti i buducnosti. Jednostavno, napravljena je takva grupna atmosfera da se ideje i asocijacije nisu docekivale sa prekorom vec sa manjim ili vecim razumevanjem, smehom i zadirkivanjem. Takva prijateljska atmosfera bila je medijum kroz koji smo doživeli i sopstvene traume i gde smo postali svesni da ako nas koji smo relativno sigurni hvata ocajanje onda je to ocajanje izazvano ne samo spoljnim dogadajima vec i našim osecanjem beznada.

Ovakva dinamika supervizione grupe koja deli traume sa svojom klijentelom lici na definiciju supervizije kao divlju analizu analize. Savladavanje zajednicke traume kroz empatiju provucenu kroz anegdote, odigravanja, raznolike forme manicnih odbrana po tipu udri brigu na veselje koje su povremeno obuzimale grupu kao da su postepeno kontejnerizovale zajednicku traumu omogucivši grupi da se vremenom prestane osecati bespomocnom pred sopstvenom patnjom i patnjom svojih klijenata. Prezencije klijenata kao i diskusija o njima polako se menjala u smislu da smo sve više mogli da mislimo o psihickom bolu svojih klijenata a da nas pri tome sopstveni bol ne gura u beznade. Diskusija o klijentima sve više je razmatrala dinamiku poremećaja, nesvesno klijenta, njegove odbrane i otpore. Clanovi grupe su postojali sve sposobniji da opišu klijenta na nacin da ga je bilo lako zamisliti i što bi rekli uvuci se u klijentove cipele. Ovaj proces učenja u grupnoj superviziji zajednicki je naravno za svaku supervizionu grupu. No, poboljšanje našeg rada nije bilo uzrokovano samo porastom našeg zajednickog znanja vec mnogo više time da smo zajednicku traumu uspeli da kontejnerizujemo i podelimo medusobno.

Na pojedinim sastancima granice izmedu supervizanata i supervizora su se povremeno gubile. Postojala je tendencija narocito na teoretskim seminarima da diskusije na zadate teme postanu politicke, pa onda licno politicke. Postojali su momenti kada se supervizijska grupa ljuljala da izgubi svoj identitet (i svrhu) i da postane terapijska grupa.

POSLE SKORO TRI GODINE

Sastav grupe vremenom se menjao zavisno i od toga koliko je IAN kao institucija bio vezan za pružanje psihološke pomoci. Deo clanova nije bio u stanju da podnese sve teškoce rada sa klijentima pa je poceo da radi na drugim poslovima. Neki su promenili posao i napustili IAN. Posle skoro tri godine ostalo je negde oko tri petine pocetnog broja studenata.

Kvalitet prikaza se vremenom znatno poboljsao. Poboljsanje se najvise osetilo kroz sadržaj prikaza senansi a ne kroz formu prikaza jer su formu prikaza clanovi grupe naucili veoma brzo. Supervizanti su postali mnogo receptivniji za psihološko, prihvatili su mogucnost da kroz identifikaciju sa nacinom mišljenja supervizora poboljšaju sopstveni terapijski potencijal a da se pri tome ne osecaju manje vrednima. Tokom poslednjih godinu dana primetili smo da prikazivaci pocinju mnogo lakse da kombinuju sopstvene ideje sa idejama supervizora i ostalih clanova grupe. Tako je sve cešce pominjano od strane prikazivaca da je primenila neku od ideja sa prosle supervizije pominjuci supervizora ili nekog od clanova grupe.

Deo clanova grupe poceo se sve više okretati psihoterapijskoj profesiji zapocinjuci razne psihoterapeutske edukacije. Poneke clanice grupe su zapocele i edukaciju iz psihoanalize što nas je šta da krijemo dosta raznežilo. Uopšte za nas je bilo i još uvek je zadovoljstvo posmatranje razvoja clanova grupe, kako polako svako od njih izlazi kao individua iz grupnog matriksa i kako se taj grupni matriks vremenom menja.

LITERATURA

- Bacal, H. (1997) The Analyst Subjectivity - How It Can Iluminate the Analysand Experience: Comentary on Susan H Sand's Paper. *Psychoanalytic Dialogues* **7**, 669-681.
- Baudry, F. (1993) The Personal Dimension and management of the Supervisory Situation With a Special Note on the Parallel Process. *Psychoanalytic Quarterly* **62**, 568-614.
- Lisman-Pieczanski, N. (1997) Trauma And The Therapist Countertransference And Vicarious Traumatization in Psychotherapy With Incest Survivors. *Journal of American Psychoanalytic Association* **45**, 991-999.
- Volmer, G.A.B.R. (1996) The Multiple Function Of The Supervisor: A Summary Of The Seventh IPA Conference Of Training Analysis. *International Journal of Psychoanalysis* **77**, 813-818.
- Windholz, E. (1970) The Theory of Supervision in Psychoanalytic Education. *International Journal of Psychoanalysis* **51**, 393-406.